

Digitale bijeenkomst regio Twente

17 juni 2020

Het was alweer even geleden dat we elkaar hadden gezien, maar op 17 juni zijn de deelnemers van Samen de diepte in regio Twente weer samengekomen. Deze keer niet, zoals voorheen, in een gezellig Bodemcafé, maar digitaal. Oorzaak van de lange radiostilte en de digitale werkwijze: het coronavirus. Maar nu we inmiddels allemaal goed gewend zijn aan het digitale werken, was het hoog tijd voor een nieuwe Samen de diepte in bijeenkomst. We kijken terug op een geslaagde bijeenkomst, met veel deelnemers en een lekker vol programma. Hieronder een kort verslag.

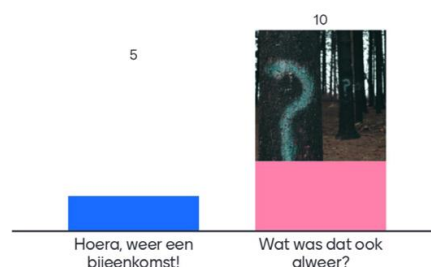
1. Welkom en opening

Na een welkom door Corinne Koot (Witteveen+Bos, trekker van Samen de diepte in regio Twente), beginnen we de bijeenkomst met een korte peiling. Alzira Schaap (RHDHV, Samen de diepte in) loodst ons allen door de Mentimeter. De vragen en de uitkomsten zijn hieronder weergegeven.

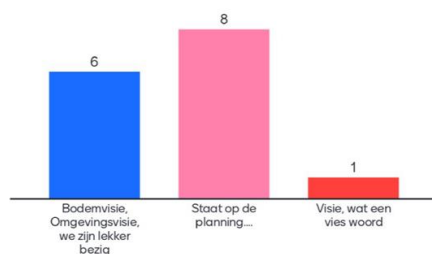
Hoe vergaat het jullie?

Samen de Diepte in associeer ik met:

Hoe gaat het met de visies?

Klimaatadaptatie en bodem:

Op basis van vraag 2 (Samen de diepte in associeer ik met...) is het goed dat we vanuit Samen de diepte in weer bij elkaar zijn geweest! Hopelijk is Sddi na deze bijeenkomst weer opgefrist en het enthousiasme weer terug. De onderwerpen uit de onderste twee vragen (betreffende visie en klimaatadaptatie) zijn in de bijeenkomst aan bod gekomen.

2. Update Samen de diepte in

De laatste keer dat we met Samen de diepte in regio Twente bijeen waren, was in oktober, bij de Bodemkoffie bijeenkomst in Almelo. Corinne geeft een korte toelichting op hetgeen in de tussentijd is gebeurd, en wat de plannen zijn voor komend najaar:

- In februari 2020 is wel een overall Samen de diepte in bijeenkomst geweest, waarbij ervaringen uit de zes deelnemende regio's zijn gedeeld en de overall voortgang van Samen de diepte in is gepresenteerd. Ook vanuit regio Twente waren een aantal deelnemers aanwezig. Wie interesse heeft in het verslag van deze bijeenkomst, kan deze opvragen bij Corinne (het verslag komt ook nog op de website www.samendedieptein.nl)
- Na de Bodemkoffie in oktober, was het voornemen was om in het voorjaar van 2020 in regio Twente een bijeenkomst te organiseren met Omgevingswetmanagers. In eerste instantie was het idee om dit per subregio te doen (cluster van aantal gemeenten, vandaar dat we het clusterbijeenkomsten noemden). Maar het bleek behoorlijk lastig om dit te organiseren, ook omdat in een aantal gemeenten de overstap van medewerkers en taken naar de Omgevingsdienst werd gemaakt, en omdat het niet heel duidelijk was wie we uit welke gemeente konden laten aansluiten. Op basis hiervan is besloten om één centrale bijeenkomst te organiseren. Doel van deze bijeenkomst is om Omgevingswetmanagers en bodemambtenaren bijeen te brengen, en om samen over de opgaven en de ondergrondse kansen en belemmeringen in relatie tot die opgaven te gaan spreken. Doel is vooral ook om kennis te maken, te horen wie waar mee bezig is, te weten wie welke (informatie) behoefte heeft en wanneer. Gezien het doel van de bijeenkomst, heeft het sterk de voorkeur om deze bijeenkomst fysiek te houden, en daarom is deze naar het najaar 2020 verplaatst, in de hoop dat het dan op die manier door kan gaan. Vooralsnog gaan we uit van oktober.
- Naast de bijeenkomst met de Omgevingswetmanagers is het voornemen om een afsluitende 'Huiswerk klaar' bijeenkomst te organiseren. Huiswerk klaar is het eindproduct van Sddi, gebaseerd op de ervaringen en geleerde lessen uit alle regio's. Het is een soort spel, dat nu nog in ontwikkeling is. Boodschap van dit spel is eigenlijk: voordat de OW komt, moet je je huiswerk klaar hebben. Dit huiswerk bestaat uit een set aan opgaven, die je allemaal gemaakt moet hebben.
- Het Huiswerk klaar spel zullen we ook presenteren op BodemBreed in november, en op eindcongres van UP (de dag na BodemBreed) zullen we ook podium krijgen. En dan is het project Samen de diepte in afgelopen. We zijn van plan om als consortium wel verder te gaan met de samenwerking en met Samen de diepte in, omdat we van mening zijn dat in de regio's waar we bezig zijn er zeker nog wel wat huiswerk te maken is, maar dat ook andere regio's behoefte hebben aan het overzicht en de begeleiding.

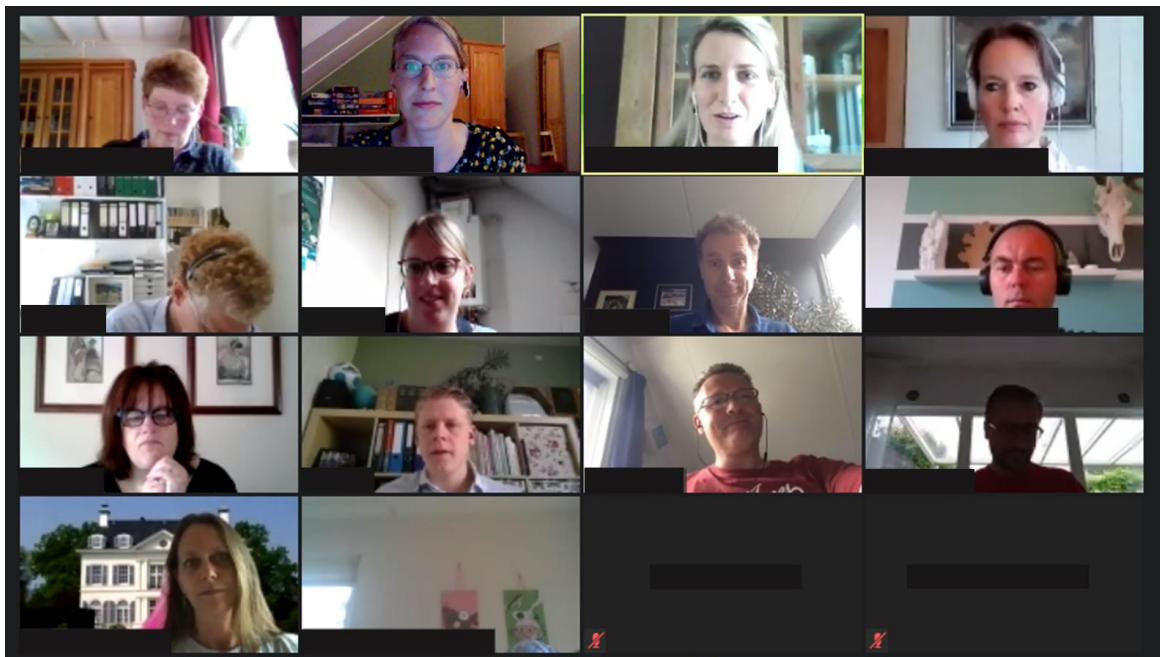
3. Visie op de ondergrond van Almelo, Enschede en Hengelo

De gemeenten Almelo, Enschede en Hengelo zijn samen bezig om een Visie op de ondergrond op te stellen. Joris Rooiman (gemeente Hengelo) en Paul Oude Boerrigter (Sweco) presenteren de aanleiding, het doel en de aanpak van dit traject. De presentatie van Joris en Paul is bijgevoegd in bijlage I.

De overige gemeenten in de regio worden opgeroepen om aan te geven hoe het traject in Almelo-Enschede-Hengelo het proces in hun regio kan helpen, aan welke bouwstenen of voorbeeldteksten zij behoefte hebben en welke tips zij voor Almelo, Enschede en Hengelo hebben.

In de discussie gaf Paul aan dat er elders in het land ook soortgelijke processen lopen, maar dat het er in iedere regio/gemeente weer anders uitziet. Het is goed om te leren van de ervaringen in andere

regio's/gemeenten, maar tegelijk is het ook belangrijk om het proces zelf door te maken en het goede gesprek met collega's te voeren. Bij het betrekken van collega's van andere disciplines werkt het goed om aan te geven dat hun kennis onmisbaar is, omdat we de visie zo compleet mogelijk willen. De collega's voelen zich daardoor gewaardeerd en betrokken. Opvallend is dat in andere vakgebieden steeds meer de wisselwerking met de bodem/ondergrond wordt gezien.

Een deel van de deelnemers in beeld

4. Twentse klimaatatlas en storymap

Marieke Ekelenkamp (Make Sense, procesbegeleider Twents waternet) presenteert het proces hoe de Twentse klimaatatlas tot stand is gekomen. Ze begint met een korte peiling. Daaruit blijkt dat bijna alle deelnemers het Twentse waternet, de klimaatstresstesten en de klimaatatlas wel goed kennen. Maar ook dat er vanuit de aanwezige 'bodem mensen' nog geen betrokkenheid is geweest bij het proces rondom de stresstesten en de klimaatatlas.

De presentatie van Marieke is bijgevoegd als bijlage II.

5. Break out sessie klimaatadaptatie

In een drietal 'Break out rooms' is er gediscussieerd over de vraag of een nationaal programma, zoals voor klimaatadaptatie bestaat (DPR: deltaprogramma ruimtelijke adaptatie), ook zinvol zou zijn voor bodem en ondergrond.

Hieronder is een beknopte weergave van de reacties en discussies weergegeven.

Een nationaal programma helpt

- Er is de hoop dat uit Nationaal Programma Bodem en Ondergrond en/of NOVI een verplichte "stresstest" wordt voorgeschreven voor bodem en ondergrond. Dat maakt ook dat er

capaciteit, ruimte en aandacht komt voor dit (voor o.a. bestuurders) onzichtbare thema. Dat zie je ook op dossiers als RES en DPRA. Er ontstaat wel beweging als er een verplichtend karakter is.

- Opvallend is dat er vaak ad hoc aandacht is voor de bodem als er pijnpunten of problemen zijn (denk aan PFAS, stikstof, gif in Lekkerkerk) maar weinig aandacht op systeemniveau / het grotere geheel;
- Een vraag was op de verplichting van DPRA Marieke (klimaatspoor) geholpen heeft? Marieke beaamt dit. Het heeft e.e.a. versneld:
 - Door de verplichting kom je sneller tot resultaten en verzand je niet in eindeloze discussies over bijvoorbeeld uitgangspunten voor de stresstest. Je doet het gewoon.
 - Klimaatadaptatie staat nu op het netvlies van andere domeinen dan water: bijvoorbeeld corporaties, ruimtelijke ordenaars, GGD en Veiligheidsregio.
 - De rioleringsmedewerkers zijn meestal technische deskundigen die geneigd zijn de effecten van klimaatverandering technisch op te lossen (grotere buis zodat er meer water doorheen kan). Nu worden zij gedwongen door DPRA steeds meer oplossingen te zoeken in het ruimtelijk domein. Dit vraagt om afstemming met RO collega's, duurzaamheid, kortom: uit de sectorale schulp. Dit vraagt om andere competenties zoals netwerken en verbinden.

Bodem niet als apart programma

- Bodem is met veel thema's verweven, weet niet of dat past in een nationaal programma, zou eerder goed meegenomen moeten worden in bestaande programma's;
- Het programma klimaatadaptatie is ontwikkeld vanuit een opgave. De bodem is de basis, maar niet een opgave an sich. Het is daarom te sectoraal voor een nationaal programma;
- Bodem is onderdeel van de fysieke leefomgeving. In een nationaal programma niet alleen bodem meenemen, maar de fysieke leefomgeving integraal beoordelen en afwegen;
- Er is ook wel weerstand tegen verplichting. De bodem en ondergrond is veel complexer dan water en klimaatadaptatie, dus er zijn ook nog wel wat bedenkingen;
- De vraag is of de urgentie hoog genoeg is, zoals die er met klimaat/water wel

Op een andere manier

- Wij kunnen zelf een voorbeeldrol voor het rijk vervullen in onze regio door de betekenis van bodem en ondergrond goed door te vertalen naar andere dossiers. Bodem en ondergrond is goed aanhaken bij processen als RES en klimaatadaptatie;
- Je moet als bodemprofessional zorgen dat je aan tafel komt en een positie krijgt in andere opgaven. Dat begint met luisteren en begrijpen waar de ander mee bezig is. Vandaaruit kun je je kennis en expertise inbrengen en opgaven met elkaar verbinden;

Tips om bodem mee te nemen in klimaatadaptatie-proces

- Tips voor het proces rondom klimaatadaptatie, rondom het betrekken van de bodem/ondergrond in dit proces:
 - Bodem als 'potentie' in de opgave meenemen: dus niet als belemmering. Stel de 'what if?' vraag, zeker ook in het proces met bewoners. De bodem als ontwerpmiddel.
 - Maak bodem onderdeel van de risicodialog, daar gaat het immers om het duiden van de kwetsbaarheden, dat heeft een directe relatie met de potenties van de bodem.
 - Stem als gemeenten/regio af hoe je input kan leveren, dat hoeft niet van elke gemeente afzonderlijk.
 - Niet alleen knelpunten in beeld brengen, maar juist ook inzetten op kansen en mogelijkheden.

5. Pitch Ontwerptoolkit ondergrondse ingrepen

Robert Wienk van het Saxion Hogeschool verzorgde een pitch over het project Ontwerptoolkit ondergrondse ingrepen. Dit betreft een vervolgtraject op het IABR project – ‘naar een nieuw Twents productie landschap’. In de middag (17 juni 2020) is de startbijeenkomst van dit project, waarbij de deelnemers van het Sddi project tevens zijn uitgenodigd. In bijlage III is de presentatie van Robert opgenomen.